

In archieftijdschriften gelezen In kunstbibliotheektijdschriften gelezen

In archieftijdschriften gelezen (Afl. 3)

De inhoud van deze aflevering is even gevarieerd als de archivistiek. Twee Vlaamse archiefnieuwsbrieven, het historisch-archivistische tijdschrift van de vriendenkring van de Archives de France, het Beierse tijdschrift voor archivistiek, het tijdschrift van de Romeinse School voor Archivarissen en Bibliothecarissen, het Catalaanse tijdschrift voor archivistiek en het ledenblad van de Vereniging voor Griekse archivarissen passeren de revue. Meteen heeft de lezer een staalkaart van wat (in Europa) in archieftijdschriften verschijnt.

Gustaaf Janssens

Archivaris van het Koninklijk Paleis
Afdelingshoofd en d.d. Departementshoofd bij het Algemeen Rijksarchief (Brussel)
Docent Archivistiek KU Leuven en GGS Archivistiek
cap@kppr.be; gustaaaf.janssens@arts.kuleuven.ac.be

APXEIAKA NEA, nr. 22 (2004)

Red.: Nestor Bamidis; Uitg.: Vereniging van Griekse Archivarissen. Postbus 76072. GR-17101 Nea Smyrni (Griekenland). ISSN 1106-5370.

Aanwezig in de bibliotheek van het Archief van het Koninklijk Paleis te Brussel.

Het Griekse zusterblad brengt verenigingsnieuws en korte berichten over Griekse archieven en archiefdiensten. Een belangrijk deel van de aflevering wordt ingenomen door de referaten gehouden op het 'Panhelleens Archiefcongres' (Samos, 11-13 september 2003). Zowel algemeen-archivistische thema's als concrete valoriseringsprojecten komen aan bod. We signaleren het referaat van Zisimos Synodios over de initiatieven van de Vereniging van Griekse Archivarissen rond de bevordering van archiefonderzoek (p. 36-39), de bijdrage van Kallia Chadjigianni over de betekenis van het internet voor archiefdiensten en archiefgebruikers (p. 39-46), een bijdrage – met een goede internationale bibliografie – over thesaurusmatige toegangen voor archiefbestanden (Triantafyllia Kourtoumi, p. 46-50), een uiteenzetting van Christos Landros over archiefdiensten en de lokale gemeenschap (p. 50-54), de bijdragen van Nestor Bamidis over archiefterminologie en archiefbeschrijving (p. 54-57), een artikel van Nikos Pantelakis over het belang van bedrijfsarchieven voor economische geschiedenis (p. 57-61), één over de educatieve taken van een lokale archiefdienst (Vangelis Dimitriadis, p. 61-64) en één over vrijwilligerswerk in archieven (Angela Hachimichali, p. 64-66). Ook opleiding en vorming houden de Griekse collega's bezig. Het was

het thema van een studiedag, waarop Zisimos Synodios aandacht vroeg voor de vragen en uitdagingen waarmee de opleiding van archivariissen vandaag wordt geconfronteerd (p. 67-71).

Het Griekse Centrale Staatsarchief bestaat 90 jaar en is sinds kort in een modern uitgeruste nieuwbouw gevestigd. Hierover brengt Giorgos Giannakopoulos in twee bijdragen verslag uit (p. 73-74 en p. 82-84). Hoe archiefstukken gedigitaliseerd worden schetst Nikolaos Tompros (p. 77-79). Stelios Kiosses geeft aan welke archiefbronnen ter beschikking staan voor onderzoek naar de geschiedenis van het onderwijs (p. 79-81). Vermelden we nog de beschouwingen van Dimitris Fragakis over nut en noodzaak van de aanwezigheid van archiefdiensten op het internet (p. 74-77).

De bijdragen zijn in het Grieks en er zijn helaas geen samenvattingen in een andere taal. Gelukkig is er een Engelse versie van de inhoudstafel. (Gustaaf Janssens).

@rchieflink, 4 (2004)

Red.: Valérie Meilander. Stadsarchief Gent. Uitg.: 't Archief. Gent on Files vzw. P.a. Stadsarchief Gent. Dulle-Griettaan 12. B-9050 Gentbrugge (vanaf mei 2005). ISSN 1376-2966

Aanwezig in de bibliotheek van de meeste Vlaamse archiefdiensten en bij de vele Vrienden van het Gentse Stadsarchief.

De Vrienden van het Gentse Stadsarchief brachten in 2004 vier afleveringen van hun nieuwsbrief uit. Zoals steeds is er informatie over archieven, over Gentse geschiedenis en over de activiteiten van de vriendenkring. Dit overzicht staat enkel stil bij specifiek archivistische bijdragen.

Velen vragen zich af of er nog wel inventarissen worden gemaakt. Het antwoord is gelukkig ondubbelzinnig: ja. Naar aanleiding van het afwerken van de inventaris van het archief van de Gentse burgerwacht (1830-1848) presenteert Dominiek De Meester zijn werk dat als eindverhandeling voor de GGS 'Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer' is gemaakt (*De Gentse Burgerwacht: een 'papier-geschiedenis'*, Afl. 1, p. 4-5). In *De veertiende-eeuwse Gentse stadsrekeningen met gaten in het perkament en lacunes in de tijd* (Afl. 1, p. 1-2) buigt Luc Devriese zich over de oudst bewaarde Gentse stadsrekeningen (1314 en volgende). Hij vermeldt ook de moderne edities van de rekeningen. Uiterst interessant zijn de stedelijke vergunningsdossiers voor 'gevaarlijke en hinderlijke bedrijven' – de onderzoeken 'de commodo et incommodo' – die sinds

1810 worden opgemaakt. Liesbeth Van Nieuwenhuysse gaat in *Stoffige archieven dienen actueel nut! Industriële vervuiling in het Stadsarchief* (Afl. 4, p. 6-7) in op de onderzoeksmogelijkheden en de lacunes (o.a. wegens archiefvernietiging eind 19de en begin 20ste eeuw) van deze archiefreeks.

Het Gentse Stadsarchief blijft niet achter bij het digitaal ontsluiten van archief. In *De betoogboeken van de Alexianen, nu on-line te raadplegen* (Afl. 4, p. 3-5) gaan Gilbert De Leu en Gontran Ervynck in op de inhoud en het belang van de registers (de 'betoogboeken') waarin de cellenbroeders noteerden wie zij hebben begraven. De reeks omspannt de periode 1673-1796. Altijd is naast de naam van de overledene de woonplaats (straat) vermeld. Vaak vindt men er ook de leeftijd, enkele familiegegevens en de kostprijs van de begrafenis. Behoeftige overledenen zijn niet in de registers vermeld: zij werden kosteloos ter aarde besteld. De inhoud van de betoogboeken – een waardevolle aanvulling op de parochieregisters – was eerder al op fiche gezet. Nu is de informatie in de computer ingebracht. Het gaat om 29.636 gegevens die men niet alleen via een afdruk op papier in de leeszaal, maar ook on line kan raadplegen (<http://www.gent.be/gent/historis/stadsarchief/registers/homeSoundex.asp>).

Het archief van het Gentse OCMW (Onderbergen 84. 9000 Gent) biedt eveneens informatie via het internet aan. In *Vondelingen op het web: de archiefdienst van het OCMW Gent gaat digitaal* (Afl. 3, p. 6-7) presenteren Lieve Vermeulen, André Van Wassenhove en Robert De Smet het ontsluitingsproject voor de vondelingenregisters. Het betreft 32 boekdelen, waarin voor de periode 1790-1922 in totaal 7632 vondelingen zijn geregistreerd. Elke pagina is als het ware een 'dossier' van een vondeling. Vindplaats, vindtijd en kledij zijn genoteerd en gebeurlijk op het kind aangetroffen herkenningstekens zijn bijgevoegd. Dit alles is on line raadpleegbaar via <http://www.ocmwgent.be/vondelingen/zoeken.html>. (Gustaaf Janssens).

Archivalische Zeitschrift, 86 (2004)

Red.: Albrecht Liess. Uitg.: Generaldirektion der Staatlichen Archive Bayerns, Postfach 221152. D-80501 München (Duitsland). ISSN 0003-9497

Aanwezig in de bibliotheek van het universiteitsarchief van de de KU Leuven (Tabularium) en in de vakbibliotheek van de GGS Arivistiek en Hedendaags Documentbeheer (Universiteitsarchief VUB).

Jaargang 2004 van het Beierse tijdschrift voor archivaliek brengt tien bijdragen over erg uiteenlopende onderwerpen. Met deze aflevering neemt Albrecht Liess afscheid als eindredacteur. Dat deze man in de bloemen wordt gezet, is niet meer dan gepast: hij heeft in 1992, na een onderbreking van tien jaar, *Archivalische Zeitschrift* opnieuw tot leven gewekt en ervoor gezorgd dat er sindsdien 104 artikelen werden gepubliceerd (Hermann Rumschöttel, *Dank aan Albrecht Liess*, p. 7-8).

Vivian Wagner promoveerde in 2003 aan de Ruprecht-Karls-Universität van Heidelberg op het proefschrift *Die*

politische Instrumentalisierung von Staatsarchiven in der VR China (Wiesbaden, 2003). In haar degelijk onderbouwde bijdrage *Archive am chinesischen Kaiserhof: geheime Arsenale im Dienste dynastischer Erinnerungspolitik* (p. 9-90), die uit deze dissertatie is voortgekomen, stelt ze dat in de archiefpraktijk in de Chinese Volksrepubliek zowel specifieke machtsmodellen als daarmee vervlochten geschiedenisopvatting aanwezig zijn, die zowel door westelijke als door Chinese invloeden worden gevoed. Het artikel schetst de geschiedenis van het Chinese archiefwezen en toont aan hoe in China tot op vandaag een oude Chinese archieftraditie doorleeft. Komen achtereenvolgens aan bod: legitimering van het regime, hofhistoriografie en archiefpraktijk aan het keizerlijk Hof, de archieven als instrument van de rijksadministratie (7de tot 17de eeuw), het archiefsysteem tijdens de Qing-dynastie (eerste helft 18de eeuw) en de veranderingen aan het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw. Een grote ommekeer kwam er in de 19de eeuw na de 'opiumoorlog' en de invloed van de Westerse bureaucratie op het Chinese bestuur. Vandaag berust de Chinese archiefpraxis op de versmelting van de erfenis uit het oude keizerlijk verleden met zowel de Sovjetrussische archieftheorie uit het einde van de jaren 1950 als met de marxistische geschiedenisopvatting en het maoïstische leidersmodel.

Zoals overal ter wereld hebben ook Duitse archivariissen aandacht voor de goede klimatologische bewaring van archief. Maria Rita Sachstetter (*Klimatisierungskonzepte in jüngeren Archivgebäuden in Deutschland*, p. 323-355) geeft een overzicht van wat hierrond sinds circa 1968 in Duitse en Oostenrijkse archieven is verwezenlijkt. Zowel de 'natuurlijke klimaatregeling' (het 'Keulse model'), de 'natuurlijk-passieve klimaatregeling' (het 'Sleeswijkse model'), als de klassieke en de meer specifieke artificiële klimaatregeling (bv. muurverwarming i.p.v. luchtverwarming) worden geëvalueerd. Wie een nieuw archiefgebouw mag betrekken, heeft de gelegenheid om niet alleen de conservering, maar ook alle andere taken van de archiefdienst een nieuwe impuls te geven. Dat is sinds de zomer van 2003 het geval in Münster (Westfalen). Daar is een voormalige militaire graanopslagplaats uit de jaren 1930 tot archiefbewaarplaats van het stadsarchief omgebouwd. Hans Lambacher stelt in *Das Stadtarchiv Münster in seinem neuen Dienstgebäude in der 'Speicherstadt': vom Kornspeicher zum Aktenspeicher* (p. 357-391) het nieuwe archiefgebouw voor met zowel de bouwtechnische als de specifiek archieftechnische aspecten.

Archief goed bewaren is één zaak, het verantwoord ontsluiten een andere. Niet zonder reden zijn structuur- en herkomstbeginsel nog steeds de basis voor een goede inventarisering en ontsluiting. De organische samenhang van archiefbescheiden is het vertrekpunt van de boeiende, maar niet gemakkelijk leesbare studie van Gerhard Leidel (*Über die Prinzipien der Herkunft und des Zusammenhangs von Archivgut*, p. 91-130). Hij legt vooral de nadruk op de communicatie en de daaruit voortkomende archiefvorming. Robert Meier schreef zijn bijdrage *Niklas Luhmanns Systemtheorie und die Erschließung von Archivgut des Alten*

Reiches: Überlegungen und Konsequenzen für die Archivwissenschaft (p. 131-149) naar aanleiding van het inventariseren van een restbestand uit een 18de-eeuws familiearchief. Hij stelt aan de hand van de studie van Niklas Luhmann (*Funktionen und Folgen formaler Organisation*, Berlijn, 1964 - 4de uitg. 1995) de vraag naar de aanwezigheid van de neerslag van niet-formele communicatie in het archief. Het is immers duidelijk dat er meer archief wordt gevormd dan dat wat 'formeel' in een 'Zentralregistratur' is opgenomen. Leidel waarschuwt voor een te dogmatisch gebruik van de registratuur als criterium voor archiefvorming door een organisatie. Hij trekt een en ander door tot in de 21ste eeuw en wijst erop dat er ook vandaag bij strikt georganiseerde archiefvormers heel wat niet-formele communicatie gebeurt (telefoon, e-mail...) die, zoals bij de onderzochte 18de-eeuwse archiefvormers, vaak niet geregistreerd en dus ook niet bewaard wordt. In *Planung und Durchführung von archivischen Erschließungsprojekten* (p. 395-418) benadrukt Jürgen Treffeisen het belang van een projectmatige en planmatige aanpak van elke inventarisering.

Hoe een waardevol en goed beheerd archief toch verspreid kan raken, wordt aangetoond in de studie van Werner von Wagenhöfer over de lotgevallen van het archief van de cisterciënzerabdij van Ebrach (*Das Schicksal der Archivallien der Zisterzienserabtei Ebrach seit der Säkularisation*, p. 199-149). Hoewel het archief nog vóór de afschaffing van het klooster in de vroege 19de eeuw naar het Staatsarchiv van Würzburg was overgebracht, is het toch verspreid geraakt. Pas na de Tweede Wereldoorlog konden de afgezonderde bescheiden dankzij het strikt toepassen van het herkomstbeginsel opnieuw op één plaats (het Staatsarchiv te Würzburg) en in één archiefbestand worden samengebracht.

Een goede kennis van de bronnen is zowel voor archivarijsten als voor historici van belang. Brontypologische studies zijn dan ook erg nuttig. In deze jaargang krijgen twee interessante bronnenreeksen speciale aandacht. Wolfgang Hans Stein handelt in *Die Kataster- und Matrikelbestände der Grundsteuer in den deutschen Territorialstaaten des Alten Reichs in der frühen Neuzeit* (p. 151-197) over de evolutie van de grondbelasting (kadaster) in het Duitse Rijk vanaf de 16de eeuw. Hij gaat na van wanneer er in de diverse Duitse staten sprake is van een kadaster, geeft aan welke bronnen er zijn en verwerkt alle beschikbare literatuur. In *Das kurpfälzische und badische Vormundschafswesen und die Mannheimer Verlassenschaftsakten: von der Papiermühle zum archivübergreifenden Verzeichnungsprojekt des Generallandesarchivs Karlsruhe und des Stadtarchivs Mannheim* (p. 251-258) vraagt Christoph Popp aandacht voor een project van het Generallandesarchiv van Karlsruhe en het stadsarchief van Mannheim waarbij de *Verlassenschaftsakten* worden bestudeerd en ontsloten. Het gaat over voogdijregeling en het beheer van de goederen van wezen en andere niet-ontvoogde personen. Na een studie over het voogdijrecht in de Duitse staten, volgt een uiteenzetting over de lotgevallen van de archiefbescheiden en over hun ontsluiting. Een uitvoerige bibliografie sluit het artikel af (p. 283-285).

Tot slot signaleren wij de bijdrage van Mermann Bannasch over Gerhard Piccard, de belangrijkste 20ste-eeuwse specialist op het gebied van watermerken in papier (*Von der Malkunst zur Wasserzeichenkunde: zu Weg und Werk des Wasserzeichenforschers Gerhard Piccard (1909-1989)*, p. 287-322). Het artikel bevat naast een situering van het werk van Piccard ook een indrukwekkende bio-bibliografie van deze verdienstelijke wetenschapper (p. 314-322). (Gustaaf Janssens).

Histoire et Archives, nr. 15 (2004)

Red.: Françoise Hildesheimer. Uitg.: Société des Amis des Archives de France. 60, rue des Francs-Bourgeois. F-75141 Paris Cedex 03 (Frankrijk). ISSN 1278-382X
Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

Het tijdschrift van de Vrienden van de Archives de France publiceert bijna uitsluitend historische bijdragen, maar gelukkig kunnen archivarijsten er ook voor archivalistische bijdragen terecht. Marianne Bastid-Bruguière brengt met *Les archives chinoises* (p. 13-28) een algemeen verhaal over 'archieven in China'. Het artikel is evenwel erg mager, is niet geannoteerd en bevat zelfs geen bibliografie. Dit wekt ten onrechte de indruk dat over het onderwerp niets in de voor westerlingen toegankelijke vakliteratuur te vinden is. Wie zich over het Chinese archiefwezen wil informeren zal dan ook elders zijn/haar licht moeten opsteken. Wij verwijzen onder meer naar het speciale (en meteen ook het laatst verschenen) nummer van *Janus* (1999; Afl. 2). Recent is er nog de hoger gesignaleerde bijdrage van Vivian Wagner in *Achivalische Zeitschrift* (2004). De bijdrage van Isabelle Dion over de archieven in Algerije in de periode vóór de onafhankelijkheid is van een heel ander gehalte. Niet alleen de geschiedenis van de Algerijnse archieforganisatie komt goed gedocumenteerd aan bod, ook wordt aangegeven hoe de situatie nu is en welke Algerijnse archieven er het in het Centre des Archives d'Outre Mer (Aix-en-Provence) berusten (*Les services d'archives en Algérie: 1830-1961*, p. 89-107). (Gustaaf Janssens).

Kadoc Nieuwsbrief, 2004. Zes afleveringen

Uitg.: KADOC. Documentatie- en onderzoekscentrum voor religie, cultuur en samenleving. Vlamingenstraat 39. B-3000 Leuven.

Aanwezig in de bibliotheek van de meeste Vlaamse archiefdiensten. Wordt op verzoek gratis toegestuurd.

De *Kadoc Nieuwsbrief* steekt vanaf 2004 in een nieuw kleedje. Het A4-formaat is ingeruild voor een in-8°-formaat, dat beter in de hand ligt. De *Nieuwsbrief* schenkt gewoon-tegetrouw in bijna elke aflevering aandacht aan nieuw verworven archiefbestanden. Onder de titel *Aan- en verkoop van voer: het archief van Aveve-veevoeding* (afl. 2, p. 4-5) stelt Godfried Kwanten het archief voor van Aveve-Veevoeding, de huidige naam voor de fabriek die al sinds 1923 in Merksem bij Antwerpen veevoeder produceert. De Groep Avevee ontstond in de schoot van de Belgische Boerenbond

en is vandaag de belangrijkste toeleverancier aan land- en tuinbouw in België. De overgedragen archieven betreffen allereerst bedrijfsarchief, maar ook een omvangrijke audiovisuele collectie (glasnegatieven, foto's, diareksen, klankbanden...) die een prachtig beeld geeft van de industriële evolutie. Het archief is raadpleegbaar na toestemming van de bewaargever. Patricia Quaghebeur vraagt in *Kerckritische christenen in Vlaanderen: erfgoed uit de marge van de Kerk* (afl. 3, p. 10-13) aandacht voor archieven van allerhande kleine kerckritische groepen. Vaak zijn die actiegroepen maar korte tijd actief geweest en is er niet heel veel archief gevormd of bewaard. Wat er is overgebleven, is echter meer dan de moeite waard. Het gaat om kritische priester-groepen en informele discussiefora, aangevuld met de neerslag van vraaggesprekken met onder andere Ignace Dewitte, Bert Peeters en Marc Cornelis. Daarnaast is er archief van de beweging Priesters en Religieuzen voor Gerechtigheid en Vrede, die zich in de jaren 1980 inschakelde in de vredesbeweging. Het materiaal kwam op het Kadoc via drs. Bart Latré, die een proefschrift voorbereidt over (rand)kerkelijke groepen in Vlaanderen tijdens en na het Tweede Vaticaans Concilie (1961-1965). Alcoholmisbruik was een plaag die in de 19de en 20ste eeuw door diverse matigheidsbonden is bestreden. Het Kadoc bewaart de bibliotheek en het archief van de federatie Sobriëtas vzw. In 1928 opgericht als Federatie van Rooms-Katholieke Matigheids- en Onthoudingsbonden, is Sobriëtas een los samenwerkingsverband van lokale verenigingen met een vrij grote autonomie. De actie rond drankbestrijding was zowel gericht op het individu als op de overheid. Tal van tijdschriften en publicaties zagen het licht, alle gericht op een specifieke doelgroep: kinderen, soldaten, studenten, arbeiders, huismoeders, priesters... Het archief- en bibliotheekmateriaal dat Sobriëtas aan het Kadoc heeft overgedragen is beperkt in omvang, maar bestrijkt de periode 1928-2003 en biedt een schat aan informatie (Carine Dujardin, "Wat zullen wij drinken?" *Erfgoed matigheidsbond Sobriëtas*, afl. 6, p. 4-7). Een bijzonder en rijk archief is dat van de West-Vlaamse neuroloog Hubert Ronse de Craene (1928-). Als Brugs psychiater en bevoorrechte getuige van de ontwikkeling die de geestelijke gezondheidszorg in de afgelopen veertig jaar heeft doorgemaakt, was hij een voorbeeldig en zorgvuldig archiefvormer. Briefwisseling, verslagen, studienota's, dossiers rond acties en projecten: het is er allemaal en het biedt de onderzoeker de neerslag van het belangrijke werk van Hubert Ronse de Craene voor zowel de Brugse als de Vlaamse psychiatrie (Hugo Cammaer & Godfried Kwanten, *(R)evoluties in de geestelijke gezondheidszorg: het archief van psychiater Hubert Ronse de Craene*, p. 14-16). Een door het Kadoc opgestelde gestructureerde lijst maakt het archief vlot toegankelijk. Voor raadpleging is de toelating van de bewaargever vereist. Enkele dossiers zijn wegens het respect voor de private levenssfeer voorlopig niet raadpleegbaar. (Gustaaf Janssens).

Lligall. *Revista Catalana d'Arxivística*, nr. 21 (2003)
 Red.: Jaume E. Zamora i Escala. Uitg.: Associació d'Arxivers de Catalunya. Rocafort, 242 bis. 2 R. E-08029

Barcelona (Spanje) ISSN: 1130-5398
 Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

Lligall, het tijdschrift van de Vereniging van Catalaanse archivariissen, is uitgegroeid tot één van de meest toonaangevende archief-tijdschriften in Spanje. De artikelen zijn in het Catalaans, met samenvattingen in het Castiliaans, het Frans en het Engels. Zoals al aangestipt, hoeft de lezer zich niet te laten afschrikken door het Catalaans. Kennis van het Frans en/of het Castiliaans en een goed Catalaans-Nederlands woordenboek (bv. Ann Duez & Bob De Nijs, *Diccionari Català-Neerlandès: Enciclopèdia catalana*, Barcelona, 1993) helpen om de artikelen te begrijpen.

Er is haast geen archiefdienst meer die zich niet via het web presenteert. Webpagina's moeten echter permanent worden aangepast en informatie uit vroegere pagina's gaat dan ook verloren als er niets gebeurt om ze te bewaren. Wereldwijd zijn archivariissen en informatici met dit probleem bezig. Zo ook in Catalonië. Het artikel van Bessem Khouaja & Carol Couture (*La gestió i arxivatge de llocs web institucionals*, p. 11-42) behandelt het archiveren van webpagina's, is ruim van opzet en biedt een hele serie nuttige bibliografische verwijzingen (waarvan de meeste on line raadpleegbaar zijn (p. 36-40)). "Archiefbeheer in de praktijk: daar hebben wij allemaal mee te maken" is de achterliggende gedachte bij twee bijdragen over archiefbeheerssystemen. Eerst is er een algemene uiteenzetting van Montserrat Canela over het beheer van elektronisch archief (*Introducció al disseny, la implantació i el manteniment de sistemes de gestió dels documents administratius electronics*, p. 85-108), daarna behandelen Ramon Alberch, M. Carme Martínez, Jordi Serch & Xavier Tarraubella het archiefbeheerssysteem dat het stadsbestuur van Barcelona gebruikt (*La definició i la implantació d'un sistema de gestió integral de documents i arxius a l'Ajuntament de Barcelona*, p. 185-221). Boeiend is ook de bijdrage van Cristina Bianchi over het archiefbeheer bij het Internationaal Olympisch Comité (*Transferir el coneixement de llocs a llocs: un projecte de gestió del coneixement al Comité Olímpic Internacional*, p. 339-353).

Meer en meer wordt aandacht gevraagd voor de culturele taak van archiefdiensten. In *Els arxius com a agents culturals* (p. 73-84) behandelt Maria Angels Suquet i Fontana achtereenvolgens de activiteiten van een pedagogische dienst bij een archief, de problematiek van het inrichten van tentoonstellingen en de publicatiepolitiek van archiefdiensten.

Kerkelijk archief en historische collecties in bibliotheken van kerkelijke instellingen (seminaries, kapittels...) met eigen middelen verantwoord beheren is voor de kerkelijke overheid vaak niet mogelijk. Daarom steekt de overheid steeds vaker een handje toe. Hoe de cultuurdienst van de provincie Barcelona zich in 1998-2003 heeft ingespannen voor het behouden en ontsluiten van de archiefbestanden en van het bibliothecair erfgoed van het bisdom Vic wordt uiteengezet door Carles Vicente i Rafel Ginebra (*Projecte ABEV: salvaguardar el patrimoni historic català*, p. 147-184). Het

project voorzag in conservering, ontsluiting, automatisering en digitalisering. Het artikel beschrijft alle stappen van de 'reddingsoperatie' en evalueert het resultaat. Het is een voorbeeld van een relatief kleinschalig project, waarbij 85 archiefbestanden en twee bibliotheken door 29 personen 'onder handen' is genomen.

Catalonië bewaart veel en erg oud notarisarchief. In *Del tractament arxivístic dels fons notariais: aportacions, o quasi, a un debat* (p. 61-71) confronteert Rafel Ginebra i Molins zijn ervaring met notariaatsarchief met de in 1997 door de Catalaanse overheid gepubliceerde richtlijn voor het ordenen van notarisarchief. De functie van en de archiefvorming door de notaris worden onder de loep genomen.

Het inventariseren van archief wordt in *Lligall* niet vergeten. Jordi Andreu i Daufí, Rosa M. Cruellas i Serra & Maria Elvira i Silleras behandelen in *La documentació personal com a eina docent: ensenyar i aprendre amb els fons personals* (p. 223-273) het inventariseren van archief van private personen. Hun studie verdient internationale bekendheid, is gebaseerd op praktijkervaring en is goed onderbouwd. Toch missen wij een aantal belangrijke niet-Spaanse publicaties. Een voorstel tot archiefschema is bijgevoegd (p. 266). Erg nuttig voor gemeentearchivarissen is de gevalstudie van Roser Latorre Tafanell (*La Llei 2/2002 d'urbanisme i el quadre de classificació: l'experiència de l'Arxiu Municipal Administratiu de Sant Boi de Llobregat*, p. 275-302) over de gevolgen van de Catalaanse wet over stedenbouw op het gemeentelijk archiefbeheer in Sant Boi de Llobregat.

In Spanje is al meer dan drie jaar hevige beroering over het al dan niet restitueren van in het Archivo General de la Guerra Civil berustend, maar door het Franco-regime geconfisqueerd Catalaans overheidsarchief. De tegenstanders van de restitutie – die door een beslissing van de Spaanse regering eerlang een feit wordt – roepen vaak het *respect des fonds* in. Voorstanders van de teruggave baseren zich dan weer op het feit dat oorlogsbuit steeds aan de rechtmatige eigenaar en rechtsopvolger moet worden teruggegeven. In *Com es pot conciliar el respecte dels fons, el principi de procedència i la "pertinència territorial"?* (p. 357-365) buigt de gewezen Franse archivaris Michel Duchein zich over het probleem. Twee andere bijdragen hebben eveneens met het thema 'oorlog en archief' te maken. Klaus Oldenhage (Bundesarchiv) geeft een overzicht van wat er na de Tweede Wereldoorlog met de Duitse archieven is gebeurd (*La destinació dels arxius alamenys contemporanis després de la Segona Guerra Mundial*, p. 367-382). Trudy Huskamp Peterson buigt zich in *Els arxius al servei de l'estat: la confiscació d'arxius i les lleis de guerra* (p. 43-60) over de problematiek van door oorlogshandelingen buitgemaakt archief. Het gebruik van archiefstukken in de propaganda en het thema 'archief' in de pers gedurende de burgeroorlog (1936-1939), met name in de Catalaanse krant *La Vanguardia*, wordt bestudeerd door Jaume Enric Zamora i Escala (*La presència dels documents i els arxius a la premsa durante la Guerra Civil espanyola (1936-1939)*, p. 109-

124). Het artikel werpt een verrassend licht op de 'kracht van de documenten' tijdens een gewapend conflict. Thema's als 'redding en vernieling van archief', maar ook berichten over maatregelen die tot documentvorming aanleiding geven, komen aan bod.

Archivistiek is een internationale wetenschap en archivariissen kunnen een belangrijke bijdrage leveren tot een transparant overheidshandelen. Of dit laatste in landen van de Derde Wereld ook zal lukken, gaat ons dan ook allen aan. In 1998 werd in Barcelona de niet-gouvernementele organisatie 'Archivarissen zonder Grenzen' (Arxivers sense Fronteres - AsF) opgericht om een wereldwijde solidariteit onder archivariissen te bevorderen, speciaal dan voor gebieden die lijden onder een oorlogstoestand of het slachtoffer zijn van natuurrampen. AsF draagt, geheel in de lijn van de voortdurende inspanningen van de Internationale Archiefraad, zeer concreet bij tot het valoriseren van het archiefwezen als ondersteuning van democratie en mensenrechten. In *Arxivers sense Fronteres, una aposta per la solidaritat arxivística internacional* (p. 303-338) stellen Ramon Alberch en enkele medewerkers de werking van AsF voor. Aanbevolen lectuur! Erg boeiend – hoewel het thema ook al door andere auteurs is behandeld – is het artikel van Eugeni Perea Simón over de voorstelling van archieven en archivariissen in de letterkunde (*Literatura i codis d'avaluació documental: de la por al foc, passant pel i camí de la infàmia*, p. 125-144). (Gustaaf Janssens).

Nuovi annali della scuola, 18 (2004)

Red.: Marco Santoro. Uitg.: Scuola speciale per archivisti e bibliotecari. Via Vicenza 23. I-00185 Rome (Italië). ISSN 1122-0775

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

In jaargang 2004 van dit Italiaanse bibliotheek- en archief-tijdschrift trekt slechts één archivalistische bijdrage de aandacht. Dit wil niet zeggen dat de publicatie niets anders lezenswaardig te bieden heeft, maar ofwel gaat het om zuiver bibliotheekmateriaal, om een louter historische studie, of om een te lokaal-specialistisch onderwerp. Wij selecteren een fundamentele studie over de oudste archieven uit het Middellandse-Zeegebied: de kleitabletten met spijkerschrift uit het Nabije Oosten. Zij worden trots in musea getoond en vele bezoekers – ook historici – denken dat de objecten uit antieke bibliotheken afkomstig zijn. Niets is echter minder waar. De kleitabletten zijn in bijna 90% van de gevallen drager van de neerslag van administratief of bestuurlijk handelen. Het zijn dus archiefbescheiden. Precies over deze archieven, gevormd in de stadstaten uit het Nabije Oosten, handelt het verhelderende artikel van Roberto Biaggi (*La natura archivística dei complessi documentari nelle città-stato vicino-orientali (III-I millennio A.C.)*, p. 5-17), waarin de archivalistisch-functionele context van de tabletten duidelijk wordt aangetoond. (Gustaaf Janssens).

